

Марина Горянич Княгиня Ольга і Я

— Не силою і не хитрістю взяла ваша Ольга Іскоростень, а зрадою!

Близнята здригнулися, вмовкли й разом обернулися на голос. Позаду них сидів сивий, наче Ох із казки, старий, суворо дивився з-під кушуватих брів.

Маршрутка неспішно трюхикала ґрунтівкою, близнята, Марійка та Славко, ділилися ґраженнями від екскурсії, яку влаштував їм Олекса, сусідський хлопець, на 6 років старший за близнюків. Він вчився у Львівському університеті, а додому, у село, приїхав на канікули. І був зовсім не проти дещо показати київським підліткам. Ще б пак, вони вважали, що їх відправлено з Києва на заслання (до діда й баби, у поліське село, без комп'ютера, і навіть мобільники працюють через раз!), а виявилось, що таємниці і пригоди тут просто на кожному кроці. Хочеш — грай у розбійників серед величезних, порослих мохом базальтових брил. Хочеш — купайся в річці із такою прозорою водою, що видно найдрібніші камінчики навіть далеко від берега (це тому, що дно у річки не піщане, а кварцеве, пояснив Олекса). Хочеш — досліджуй залишки фортець та оборонних валів Овруча.

Можна увити себе лицарем, штурмувати замок, визволяти красунь...

А ось сьогодні — Коростень. Колись Коростень-Іскоростень був столицею Древлянської держави, але княгиня Ольга спалила місто, а землі приєднала до Київського князівства. Близнята саме сперечалися, чи справді можна спалити місто, хай і дерев'яне, за допомогою птахів, як іззаду пролунав сердитий голос:

— Зрадою, кажу я вам! Нискиничі самі віддали його, і весь народ разом!

Близнята розгублено презирнулися і поглянули на Олексу: за недовге знайомство вони вже встигли переконатися, що студент знає про місцеве життя-буття все. Але хлопець лише загадково посміхався.

Першим зважився Славко:

— А хто це — Нискиничі, діду?

— Нискиня — перший древлянський князь, а його нащадки — Нискиничі.

— А звідки ви то знаєте, дядьку? То таємниця така, авжеж? — не стрималася Марійка.

— Таємниця... — старий невдоволено хмикнув. — Та тую таємницю вся Древлянь відає, кожне дерево оповідає. Ви тільки слухайте.

Та послухати не довелося: автобус зупинився, дід підхопив торби й вийшов. А близнята залишилися сидіти з роззявленими ротами.

Вдома вони закидали Олексу запитаннями: що та як, і чого ж він їм казки розповідає, коли насправді все не такказки розповідає, коли насправді все не так було. Студент жартома відбивався і лише сміявся у відповідь як вам таємне розповідати, коли ви і явного не знаєте. Чому мовляв, вас у школі вчать...

Та близнюки теж не в тім'я биті. Повівши облогу за всіма правилами ведення бойових дій (Славко наполягає — Марійка плачеться, Славко шантажує — Марійка лоскоче, Славко кидається подушками — Марійка дивиться жалібно і благально), вони таки отримали від Олекси обіцянку розказати, як то усе було насправді.

— Але спершу ось вам, — Олекса витяг з шафи грубу книжку у цупкій обкладинці.

— Читати... — скривився Славко. — Ти ж обіцяв сам...

— Обіцяв, — погодився студент. — Але перш ніж розкривати таємниці, треба почути загадку, чи не так?

Тут зібрано всі тексти, які протягом століть писали про княгиню Ольгу. Вони здебільшого повторюють одне й те саме, тому вам досить ось цього найповнішого оповідання XVII століття, щоб зрозуміти основне. А завтра поговоримо.

Літа минулі

Молода жінка біля вікна обернулася до воїна, що завмер під дверима. — Кажі.

— Посли до тебе, княгине. Древлянські.

— Посли?!

В очах спалахнув гнів, тонкі пальці неспіхом, але намертво зібгали край плаща. Древляни... Вони вбили її чоловіка.

Вони вбили Ігоря, князя київського, і тепер прийшли сюди, у його місто, до його дружини... Та як вони насмілилися?

Насмілилися. А отже, насміляться й на більше. Княгиня відвела очі, якимось по-простому, не по-княжому, зіперлась підборіддям на руку. Треба вирішувати. Князя більше нема — молодого, сильного, запального. Нема і його дядька, варяга Олега Віщого, вірного радника, хитрого політика, якого простолюд вважав чаклуном і кудесником.

Еге ж, він-бо чудово розумів, яка дзвінка сила чекає часу у його небожі, скільки слави може принести вона Києву — і скільки горя, якщо не стримувати шал молодого князя. Тому і дружину княжичеві сам вибирав, родом-званням її не чинився.

Ольга згадала, як вперше побачила Ігоря. Княжич полював у їхніх лісах, попросив перевезти через річку на той берег — та й узявся залищитися

просто у човні посеред течії. Ясний, гордий, впевнений у своєму праві. Та й сказати: хіба відмовить якась селючка вельможному княжичу київському?

Селючка відмовила. — Твоя сила, мій пане. Але де твоя честь, що ти її ладен кинути під ноги сироті без роду-племіні?

Промовчав княжич, але вдома не втримався — розказав дядькові, яку дівчину стрів серед лісу: волосся як золото, очі як небо, а мова — як криця.

І тижня не минуло, як з'явився княжий загін у селищі.

Олег нічого не питав, просто дивився — і той важкий, наче доля, погляд різав і перекроював її життя, зшиваючи його в інше, ще незнане полотно. Той погляд не обіцяв тихого спокою, мирного щастя чи стабільного достатку. Не обіцяв легкого життя на пишних подушках чи біля княжого столу.

Бачила Ольга у тому погляді і довгі важкі переходи, і полум'я пожеж, і болото інтриг, і вузькі леза зрад — те, що кожному правителеві на роду написано. Те, що мусить розділити кожен, хто прийме вінець влади.

Мовчав Олег — і що більше дивився на дівча, то більший подив і прихована радість проймали старого витязя. І досвідчені воїни, і хитрі кочівники не завжди витримували той погляд, а тут зовсім

юна дівчина, майже дівчисько, прямо дивиться на нього і не відводить очей. Отже, вірний вибір.

— Ти потрібна князю. Підеш за нього?

— Піду.

І пішла.

Скільки могла, стримувала войовничий запал спочатку молодого княжича, а по смерті Олега — повноправного князя київського, свого чоловіка, Ігоря. Та чи багато зможе слабка жінка? Звісно, не змогла.

Коли, вертаючись із походу, друзі намовили князя вдруге податися до древлян по дань, не було кому охолодити гарячі голови, не було кому пояснити, що на чесному слові мир між Києвом та Деревами держиться — не було кому і врятувати, коли на вузьких поліських стежках перехопили древляни навантажений данню загін. Дружину посікли на місці, а князя прив'язали до верхівок двох нахилених дерев та й відпустили. Ще й посміялися: лети, мовляв, звідки узявся.

А тепер їхні послі насмілилися явитися сюди, до його вдови. Атож, що зможе вдіяти проти сили слабка жінка...

І справді, що?

Ольга посміхнулася самими очима, рукою розгладила зібгані складки червоного плаща — і від того поруху здалося, наче кривавими полисками на мить сяйнуло у світлиці.